

Uppdaterad 3 feb 2009 04:00

Systrarna Sisters, Anne-Marie och Lillemor Risberger, uppträder i Foto: Anja Liljefors direktsändning i Radio Totalnormal på Fountain House i Stockholm. I bakgrunden Håkan Eriksson, som spelar tamburin, och programledaren Cathrine Loford.

"När vi gör radio är vi stolta"

I Radio Totalnormal är ordet fritt. Vem som helst kan ställa sig framför mikrofonen och uttrycka en åsikt eller sjunga en sång rakt ut i etern - eller komma med en rapport från helvetet.

- Nu börjar Radio Totalnormal, programmet där både psykiskt sköra och starka människor kommer till tals. Här är alla röster lika värda ...

DET ÄR DIREKTSÄNDNING från matsalen i Fountain House på Södermalm i Stockholm, och när signaturen har tonat ut kommer programledaren Cathrine Loford in med sin trygga röst.

- Ja, hörni, varmt välkomna till Radio Totalnormal! Vi har en massa spännande talanger här i dag. Vissa har redan anlänt hit till Götgatan 38, varifrån vi sänder på 101,1 megahertz, varje torsdag klockan fjorton till femton och trettio ...

Idji Maciel.

Längst fram i publiken sitter Anne-Marie Risberger. Hennes ögon lyser; hon och hennes tvillingsyster Lillemor är med varje torsdag. Båda mimar med läpparna när programledaren säger "101,1 megahertz", och de lyssnar noga på vad hon säger:

- För oss medlemmar här på Fountain House, och många andra också tror jag, betyder radion väldigt mycket. Den har hjälpt flera av oss ut ur hopplöshet och depressioner. Nu kommer först Talkings Heads!

Tvillingarna Risberger stampar takten med foten och fingrar otåligt på sina gitarrer.

DET BLIR KNÄPPTYST i matsalen när Riikka rättar till baskern framför mikrofonen. Hon talar om motsatser i livet till finstämd pianomusik av kompositören Erik Satie.

- Vi har alla både mörker och ljus inom oss, för vi är människor. Erik Satie var en väldigt egensinnig och konstig människa, och han var utstött. Men hans musik är som en himmel för mig.

Alla i publiken betänker hennes allvarsord.

- Det är så fullt av buller i samtiden, vi får inte ro någonstans. Och människor ropar efter inre frid ... I skogen, den nordiska skogen, vilken underbar tystnad finns inte där! Man borde ta alla stressade människor till skogen. Men man kan lätt bli livrädd där i skogen, för i tystnaden måste man stå ut med sig själv.

APPLÅDERNA ÄR varma och engagemanget uppriktigt.

- Jättebra! Kanon!

När teknikern Gustav Sondén lägger på en skiva och ljuden i matsalen inte sänds ut i radiorymden blir det genast liv och rörelse. Flera av åhörarna går fram till programledaren Cathrine Loford eller producenten Idji Maciel med synpunkter och förslag. Men stillheten är åter total när Robert N får ordet:

- Här kommer ett meddelande från en förskräckt krake längs ner i hackordningen, en rapport från ett helvete ... Ja, Stockholm kan vara ett helvete för vissa människor i landet Sverige. Ni där uppe i stratosfären, ni föraktar mig, ni skriker åt mig i telefonen.

Men tror ni inte att ett kräk som jag också har känslor? Jag är ofta helt vettskrämd av ångest ... Men det är bra att sådana som jag får komma till tals. Vi är också en del av samhället. Vi står längst ner, men våra tankar är också viktiga. Tack för mig!

Äntligen är det dags för Anne-Marie och Lillemor Risberger att sjunga.

- Radio Totalnormal har gett oss självkänsla och självförtroende. Tack för att vi får finnas här!

DE KALLAR SIG Systrarna Sisters, och innan de hänger på sig gitarrerna får de var sin kram av Håkan Eriksson som är med på tamburin. Sedan kör de ett potpurri av gamla låtar i högt tempo:

- Oh, when the saints go marching in ... Mors lilla Olle, i skogen gick ... Hey baberiba ...

Många av inslagen i radioprogrammet andas solidaritet och medkänsla med människor som har det svårt.

- Mina tankar går till alla som ligger sjuka och till alla ensamma, säger Håkan Eriksson innan han läser en dikt, och programledaren Cathrine Loford skickar en hälsning till en patient på Sankt Lars sjukhus i Lund:

- Mikael, vi tänker på dig!

NÄR SOPIE LÖFBERG berättar om sin bok, den som handlar om hennes fem år med diagnosen utmattningssyndrom, har hon ett optimistiskt budskap:

- Alla har en enorm talang, alla kan komma tillbaka till ett bra liv!

Det är radiojournalisten Idji Maciel som är producenten bakom Radio Totalnormal. Hon tog idén med sig från Buenos Aires, där miljontals människor lyssnar på Radio La Colifata (Radio Galen) varje vecka.

Programmet sänds sedan femton år från mentalsjukhuset Jose Borda; studion riggas upp under ett träd innanför murarna, och de patienter eller före detta patienter som vill få komma fram till mikrofonen för att framföra en åsikt eller sjunga en sång, läsa en dikt eller intervjua någon, berätta om sitt liv eller skicka en hälsning.

Enligt Alfredo Olivera, psykologen som startade Radio La Colifata, har programmet en terapeutisk effekt. Och den före detta patienten Hugo Norberto Lopez har inför nyhetsbyrån BBC vittnat om att programmet spelar en viktig roll för att minska stigmatiseringen av de psykiskt sjuka i Argentina. När han skrevs ut från sjukhuset trodde han att hans grannar skulle möta honom med misstänksamhet och kalla honom galenpanna. "Men de kramade om mig och gratulerade mig för att jag hade varit med i radion. De hade börjat förstå."

MENINGEN MED Radio Totalnormal i Stockholm är att personer med erfarenhet av psykisk ohälsa ska kunna göra sig hörda och ta plats på sitt eget sätt, förklarar producenten Idji Maciel när slutsignaturen har tonat ut.

- Ingen journalist ställer vinklade frågor eller klipper bort sådant som inte "passar", och programmet sänds live så att vem som helst i publiken kan kommentera det som sägs.

Ordet är fritt; de som är med kan uttrycka sig hur de vill.

- Jag tror på ordets makt, säger Idji Maciel. Det händer något när man ställer sig upp och uttrycker sin mening. Man får kraft och tror mer på sig själv när man upplever att det man säger betyder något för andra.

- Det är viktigt att vi som är psykiskt sköra hörs och syns i samhället, säger Håkan Eriksson och lägger ifrån sig tamburinen. Tack vare radion har jag vågat öppna mig och berätta för andra hur jag har det. Jag har fått förståelse, jag känner mig mindre ensam och konstig.

RADIO TOTALNORMAL bryter ner fördomar, tror Anne-Marie Risberger.

- Ibland vågar jag inte prata med folk därför att jag är rädd att de ska tycka att jag är tokig eller till och med farlig. Jag har fördomar om mig själv också. Men jag är väl ungefär som alla andra, och det förstår både jag och lyssnarna när jag är med i radion. Gemenskapen på Fountain House och arbetet med Radio Totalnormal har brutit den svåra isoleringen för systerna Risberger.

- Vi får komma ut med vår musik och kan vara tillsammans med andra i samma situation. Och folk blir glada när de hör att vi ger järnet med våra låtar trots att vi anses personlighetsstörda, säger Lillemor Risberger.

- Jag vet inte hur många diagnoser vi har fått, fortsätter Anne-Marie Risberger. Men när vi spelar och sjunger och gör radio känner vi inte av några störningar. Då är vi bara glada och stolta.

Gert Svensson, gert.svensson@dn.se